

SPECIÁLNÍ ANALÝZA

EU Office | Srpen 2015

Neverending Story: Řecko

Tomáš Kozelský, Vít Macháček

Úvod

Helénskou republiku není potřeba dlouze představovat. Tato kolébka evropské kultury je mimo jiné velmi oblíbenou turistickou destinací nabízející jak mnoho historických, tak i přírodních památek. K obecnému povědomí přispělo i to, že Řecko bylo v letošním roce (a i nějakou dobu asi ještě bude) bezesporu nejčastěji v médiích zmiňovaným státem Evropské unie.

Řecko zažívá velmi bouřlivý a na události bohatý rok. Proč se však na tento členský stát upírají zraky medií a ostatních zemí Evropské unie lze velmi zjednodušeně shrnout: neutěšená finanční situace a s tím spojená hrozba státního bankrotu a tzv. grexitu, tedy odchodu tohoto státu z eurozóny potažmo Evropské unie.

Některé důležité a zajímavé informace s tímto spojené, týkající se například makroekonomické situace, průmyslových odvětví, turismu, výše splátek, záchranných balíčků a mnoho jiného je dobré si osvěžit, protože v záplavě zpráv a odborných diskusí ohledně Řecka může být někdy těžké se orientovat.

Jak šel čas s Řeckem

To, že finanční systém v Řecku není úplně zdravý, se ukázalo hned v lednu letošního roku, kdy dvě velké řecké banky požádaly o finanční prostředky z mechanismu nouzového financování, které jim Evropská centrální banka následující týden schválila. Klíčová událost pro dění v Řecku se udála jen o několik dní později.

Dne 26. ledna proběhly předčasné parlamentní volby. Vítězem (se ziskem 36,3 % hlasů) se stala levicová strana Syriza pod vedením Alexise Tsiprase, který byl posléze jmenován řeckým premiérem. Potřebnou většinu v parlamentu získali dohodu se stranou Nezávislí Řekové. Ránou pro financování bylo „vyschnutí“ jednoho z pramenů, který řecká vláda měla. Evropská centrální banka totiž počátkem února rozhodla, že už nebude akceptovat dluhopisy řecké vlády jako zástavu za úvěry komerčním bankám.

Vysoce zadlužená země se však musí vypořádat i se svými věřiteli. Termín ukončení programu úvěrové pomoci se jim podařilo ještě po dohodě s ministry zemí eurozóny odložit na další 4 měsíce.

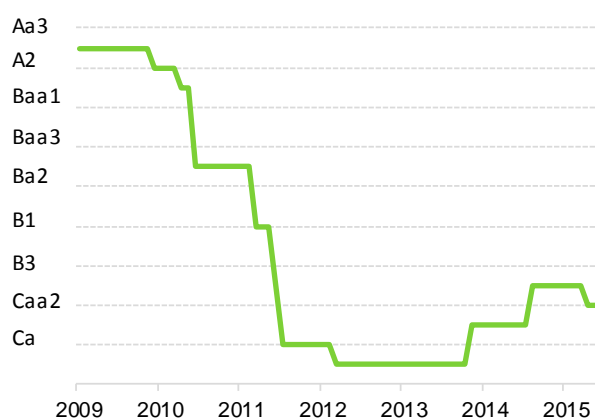
Co se však nedařilo, bylo snížení či zastavení odlivu kapitálu kvůli krizi z řeckých bank. Také objem vkladů se rapidně zmenšil na minimum za několik posledních let. I s finančními problémy však Řekové dokázali dostát svým závazkům a uhradit několik splátek dluhu, ať už to bylo v březnu 310 miliónů eur, v dubnu 448 miliónů eur či v květnu 775 miliónů eur Mezinárodnímu měnovému fondu.

Ruku v ruce s problematickým finančním vývojem, docházelo nejen ke zhoršení odhadu vývoje řecké ekonomiky na další období (Evropská komise ve své jarní prognóze z 5. května 2015 zhoršila odhad hospodářského růstu pro Řecko na letošní rok o dva procentní body na 0,5 %), ale i ke snižování výhledu úvěrového ratingu, které dávají ratingové agentury.

Úvěrový rating je důležitý pro investory, protože vypovídá o pravděpodobnosti splacení úvěru a stupni rizikovosti v dané destinaci. Na konci července 2015 bylo hodnocení Řecka od ratingových agentur ve spekulativním pásmu (Moody's - Caa3, Standard & Poor's - CCC+, Fitch – CC), pokud je rating ve spekulativním pásmu, nemohou do dluhopisů daného subjektu investovat velcí institucionální investoři.

Od 29. června byla uzavřena aténská burza a řecké banky. Denní limit výběru hotovosti z bankomatu byl stanoven na 60 eur denně. Řecku náleží i další nelichotivý prim. Stalo se první vospělou ekonomikou, která MMF včas nesplatila část dluhu ze záchranného programu ve výši 1,5 miliardy eur. Řecko požádalo Mezinárodní měnový fond o prodloužení doby na uhrazení dlužné částky. Na konci června schválil řecký parlament uspořádání referenda o přijetí návrhů mezinárodních věřitelů na řešení řeckého zadlužení. Samotné referendum proběhlo 5. července 2015.

Vývoj ratingového ohodnocení Řecka podle Moody's

Zdroj: Moody's

Toto referendum podává určitý obraz o stavu řecké společnosti, a způsobu, jakým řecká vláda „jedná“ se svým obyvatelstvem.

Výsledek referenda byl relativně jednoznačný - 61,3 % voličů odmítlo podmínky mezinárodních věřitelů, tedy respektive označili „ne - neschvaluji“ na svých volebních lístcích. Je možná vhodné si připomenout, jak byla otázka v referendu položena a jaké bylo její celé znění. Je obvyklé, že možnost „ano“ je uvedena jako ta první. V řeckém referendu byla jako první možnost na výběr stanovena odpověď „ne - neschvaluji“. A na co vlastně řečtí obyvatelé odpovídali?

„Měl by být přijat návrh dohody předložený 25. června euroskupině Evropskou komisí, Evropskou centrální bankou a Mezinárodním měnovým fondem, sestávající ze dvou částí tvořících celý návrh? První dokument nese název 'Reforms for the completion of the current programme and beyond' (Reformy nutné pro dokončení nynějšího programu a pro další období) a druhý 'Preliminary debt sustainability analysis' (Předběžná analýza dluhové udržitelnosti)“

Už jen složitost otázky o něčem vypovídá. I když se v sociologickém průzkumu přes 80 % řeckých občanů vyjádřilo pro zachování eura, muselo proběhnout – bezesporu drahé, zaplacené z kapsy daňových poplatníků – referendum, které vlastně k ničemu nebylo, neboť řecká vláda se výsledkem stejně neřídila.

Den po referendu odstoupil z funkce ministr financí Janis Varufakis a novým řeckým ministrem financí se stal Euklidis Tsakalatos. V dluzích se topící Řecko oficiálně požádalo 8. července ESM o novou úvěrovou pomoc. Samotná pomoc však musí být podle pravidel Evropského stabilizačního mechanismu spojena s hospodářskými reformami, jež budou muset schválit EK, ECB, případně i MMF. Řecko proto začalo připravovat balík reforem, který by měl v následujících letech přinést nemalé úspory ve výši zhruba 10 miliard eur. Samotný návrh v délce 13 stran předložilo Řecko státům eurozóny 10. července. Zástupci výše zmíněných institucí EK, ECB a MMF tento návrh hodnotili kladně a považují jej tak za základ dalšího jednání o poskytnutí třetího záchranného programu v hodnotě až 86 miliard eur. Řecko už v minulosti dostalo dva záchranné balíky.

První balík – získalo v březnu 2010, se Euroskupina rozhodla poskytnout bilaterální půjčky sdílené s Komisí v celkové výši 80 mld. eur. Tato částka byla poté snížena o 2,7 mld. eur, protože státy Slovensko, Irsko a Portugalsko se odmítly zúčastnit finanční pomoci. Finanční pomoc dohodnutá členskými státy eurozóny byla součástí společného balíčku s MMF, který zprostředkoval dalších 30 mld. eur.

Druhý balík – dostalo v březnu 2012, poté co ministři financí eurozóny schválili jeho financování. Členské státy eurozóny se spolu s MMF dohodly na půjčce ve výši 130 mld. eur plus nevyplacené částky z první pomoci a čerpání mezi roky 2012 – 2014. Celková pomoc se vyšplhala na 164,5 mld. eur, z toho 144,7 mld. eur bylo poskytnuto prostřednictvím Evropského nástroje fiskální stability (EFSF), zatímco Mezinárodní měnový fond přispěl 19,8 mld. eur. Čerpání bylo několikrát odkládáno, či pozastaveno, než věřitelé našli společnou řeč s nově zvolenou vládou. Po vyjednávání mezi věřiteli a řeckou vládou bylo čerpání prodlouženo do února a poté do 30. června letošního roku.

Řecký parlament schválil reformní návrhy jako základ pro jednání s věřiteli. Řecko se přijetím záchranného finančního balíčku zavázalo k dodržení reforem v oblastech DPH, výběru daní, důchodů, mezd zaměstnanců veřejného sektoru a dalších opatření.

Hlavní body reforem přijatých Řeckem

Daň z přidané hodnoty (DPH): v oblasti daní by se měl zefektivnit výběr DPH. Řecku i nadále zůstanou tři sazby daně z přidané hodnoty ve výši 23, 13 a 6 procent. Změny nastávají v rozdělení jednotlivých služeb:

- restaurační zařízení a stravovny se přesunou do základního 23% zdanění;
- základní potraviny energie, ubytování a voda zůstanou ve snížené 13% dani;
- nejnižší sazba setrvá u léků, knih a divadel;
- do konce roku 2016 pak dojde ke zrušení daňových slev na ostrovech, počínaje těmi turisticky nejpobulárnějšími.

Daňové reformy: Velký důraz je kladen na posílení právního rámce za účelem zefektivnění výběrů daní. Zvýšení kontrol, pravomocí a trestů za vyhýbání se daňovým povinnostem.

- zvýšení korporátní daně z 26 % na 28 %;
- zvláštní daň ve výši 12 procent pro firmy se zisky přes 500 000 eur;
- zrušení dotace na spotřební daně z motorové nafty pro zemědělce;
- revize jednotlivých koeficientů u majtkové daně;

- zjednodušení výpočtu daně z příjmu fyzických osob, zvýšení a integrace solidární přírážky;
- zavedení daně na televizní reklamu;
- zvýšení daně z luxusních plavidel z 10 % na 13 %;
- zavedení 30% zdanění hracích automatů.

V případě že by Řecko i v roce 2015 dosáhlo fiskálních schodků rozpočtu, musí dle přijaté reformy zvážit další zvýšení daní z příjmu fyzických i právnických osob.

Důchody: Nové změny u penzí se týkají předčasného odchodu, zmražení limitů, zvýšení zdravotního pojištění a zrušení zvláštního příspěvku pro penzisty.

- Omezení předčasného odchodu do důchodu a nastavení podmínek včetně sankcí za předčasný odchod. Výjimka zůstane pouze u náročných profesí nebo u matky starající se o dítě se zdravotním postižením;
- Zmražení měsíčních nominálních důchodových limitů do roku 2021;
- Zvýšení zdravotního pojištění z průměrných 4 % na 6 % a rozšířit jej i na penzijní připojištění;
- Zrušení zvláštního příspěvku pro penzisty, který se pohyboval v rozmezí 57 až 320 eur.

Mzdy zaměstnanců veřejného sektoru a další opatření:

- Reforma mzdových tabulek, harmonizace nemzdových výhod. Zřízení stropů pro platy zaměstnanců na jednotlivých pozicích ve veřejném sektoru;
- Snížení stropu výdajů na obranu o 100 mil. resp. 200 mil. eur pro roky 2015 a 2016;
- Privatizace státní přenosové sítě ADMIE a dalšího státního majetku.

Evropská komise doporučila poskytnout Řecku překlenovací finanční půjčku prostřednictvím Evropského finančního stabilizačního mechanismu. Tato pomoc by měla umožnit pokrytí nejbližších řeckých závazků.

Řecko získalo přístup k tříměsíční překlenovací půjčce v celkovém objemu 7,16 miliardy eur z EFSM.

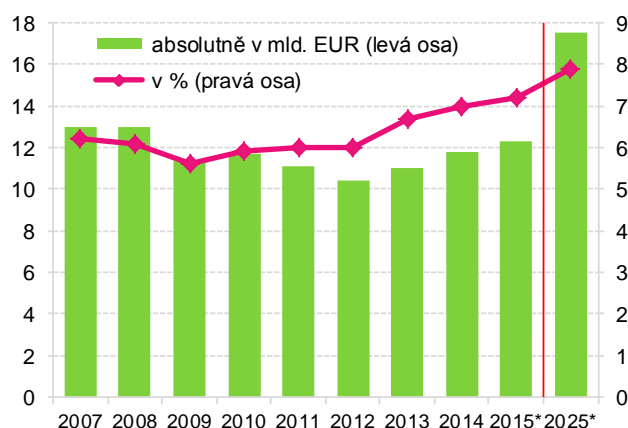
Z tiskové zprávy Ministerstva financí vyplývá, že se ČR po dohodě se zeměmi mimo eurozónu, mimo jiné Velkou Británií, Švédskem a Dánskem, podílí na jednání o možnosti zajištění krátkodobé půjčky pro Řecko na dobu do 3 měsíců. Pokud však Řecko půjčku nesplatí, Česká republika a další státy mimo eurozónu ztráty neponesou, neboť ty budou pokryty výnosy řeckých dluhopisů držených Evropskou centrální bankou (ECB). Řecko splatilo před pár dny nedoplatky MMF a fond je tak připraven v pomoci Řecku pokračovat. Do Atén dorazili na konce července zástupci mezinárodních věřitelů (MMF, EK, ECB) a Evropského stabilizačního mechanismu (ESM), aby projednávali nový záchraný program pro Řecko, poté co řecký parlament odhlasoval již druhý balík reformních opatření. Právě ekonomickými reformami a úspornými opatřeními podmínili věřitelé zahájení rozhovorů. Vyjednávání s věřiteli by měla skončit do 20. srpna, kdy musí Řecko splatit dluh zhruba 3,4 miliardy eur Evropské centrální bance (ECB).

Turismus - stále v dobré kondici

Řecko je hlavně oblíbená turistická destinace a po některých bezpečnostních problémech v turistických destinacích jako je Tunisko či Egypt, bude i nadále v hledáčku turistů. Špatná ekonomická situace Řecka však není záležitostí jen tohoto roku, vždyť státní bankrot hrozil Řecku v posledních letech už několikrát a situaci musely zachraňovat instituce Evropské unie poskytnutím záchraných balíčků Řecku v roce 2010 a 2012.

Pro Řecko je turismus velmi důležitý a představuje nemalý a nezanedbatelný příjem státního rozpočtu, řeckého obyvatelstva nevyjímaje. Přímý podíl turismu na HDP Řecka v roce 2014 představoval 7 % s očekávaným růstem v následujících letech. Tento přímý podíl

Přímý podíl řeckého turismu na HDP

Zdroj: World Travel & Tourism; Economic Impact 2015 Greece; *odhad

odráží ekonomickou činnost vytvořenou v oblastech hotelnictví, cestovních kanceláří, zábavního průmyslu napojeného na turismus a další. Celkový přírůstek (včetně investic, sekundárně navázaných oblastí) turismu tvořil v roce 2014 dokonce 17,3 % HDP.

Turismus je pro vysokou nezaměstnanost zmiňované Řecko velmi důležitý „zaměstnavatel“. Pracovníků přímo napojených na turismus bylo v roce 2014 přes 340 tisíc, což představuje zhruba 9 % celkové zaměstnanosti.

Pro rok 2015 je predikován růst zaměstnanosti v tomto odvětví o 3,8 %, tedy na 353 tisíc pracovníků. V případě celkového přínosu turismu ze sekundárně navázaných odvětví se počet pracujících v roce 2014 pohyboval dokonce kolem 700 tisíc. Velmi problematická finanční situace Řecka se tedy do turismu příliš asi neprojevuje a o turisty bude ve většině případů dobře postaráno.

Řecký statistický úřad uvádí, že podle statistického průzkumu Bank of Greece se počet turistů v roce 2014 oproti předchozímu roku zvýšil o 23 % (v případě turistů ze států Evropské unie je to nárůst o 25,9 %). Oblíbenost pevninského Řecka a ostrovů se zvýšila i u českých občanů a to o 21,1 % na 350 tisíc v roce 2014. Celkem tak Řecko v roce 2014 navštívilo přes 22 miliónů turistů, z Evropské unie to bylo 13,2 miliónu.

Mnoho událostí kolem hrozícího „gřexitu“ se událo v roce 2015. Na hodnocení hlavní turistické sezóny je však ještě brzo, neboť stále probíhá. Turistům směřujícím do Helénské republiky je však doporučováno brát si s sebou potřebnou hotovost a léky, které užívají, jinak by pro ně měl být pobyt prakticky bezproblémový.

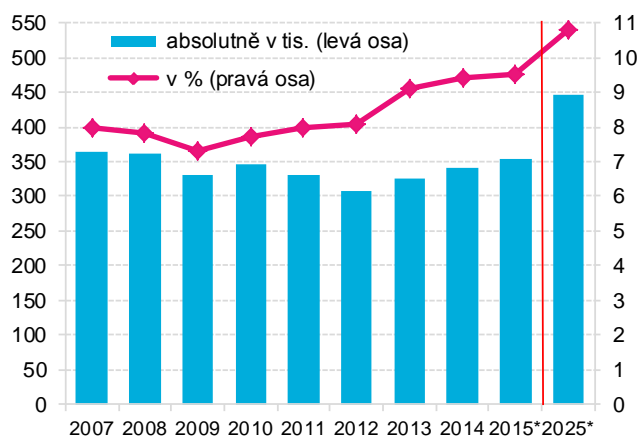
Zatím z posledních statistik (z prvního čtvrtletí roku 2015) vyplývá, že oproti stejnému období roku 2014 byl nárůst o 45,6 %. Počet turistů za první čtvrtletí však představuje jen zlomek toho, co do Řecka zavítá v průběhu hlavní sezóny, určitý obraz to však dává. Tento nárůst bude ovlivněn nepříznivou situací v některých jiných destinacích a asi jen velmi málo negativně ovlivněn událostmi probíhajícími v Řecku.

Ekonomické břemeno let minulých

Neutěšená makroekonomická situace v Řecku však není jen záležitostí posledních několika měsíců. Vysoký veřejný dluh a snižující se HDP už tento jižní stát trápí několik let. Absolutní výše řeckého veřejného dluhu (317 mld. eur v roce 2014) není ve srovnání s ostatními členskými státy zas tak závratná (představuje zhruba sedminu dluhu, který má Itálie, Německo nebo i Spojené království, u kterých se výše veřejného dluhu pohybuje kolem 2 100 mld. eur), ale vztaženo k HDP je tento dluh v Evropské unii suverénně nejvyšší. S veřejným dluhem ve výši 177,1 % HDP, vysoko převyšuje druhou Itálii (132,1 % HDP) nebo třetí Portugalsko (130,2 % HDP).

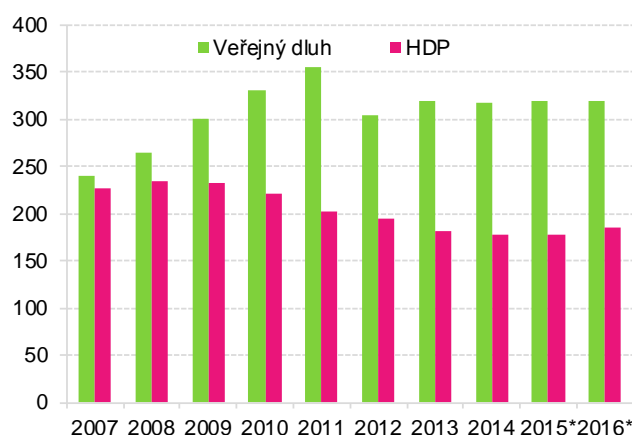
Nezdravé ekonomické prostředí a nízká konkurenceschopnost s sebou přináší i vysokou míru nezaměstnanosti přesahující 25 %. Velké sociální problémy a neružový výhled do budoucna představuje hlavně míra nezaměstnanosti mladých, která se pohybuje kolem 50 %.

Přímý podíl řeckého turismu na zaměstnanosti

Zdroj: World Travel & Tourism; Economic Impact 2015 Greece; *odhad

Vývoj výše veřejného dluhu a HDP v absolutní výši v Řecku v mld. eur

Zdroj: AMECO, EK; *výhled

Výroba v Řecku

Podle dat Eurostatu není produktivita práce v Řecku nikterak oslnivá, ale někteří členové eurozóny jsou na tom mnohem hůře. Zatímco v Řecku se za hodinu práce ve stálých cenách roku 2005 v průměru vytvoří 20 EUR, v Lotyšsku či v Litvě je to přibližně 10, tedy dvakrát méně. Z celkových 19 členů eurozóny je v Litvě, Lotyšsku, na Slovensku a v Portugalsku nižší produktivita práce než v Řecku.

Statistiky Eurostatu o počtu vykázaných odpracovaných hodin ukazují další zajímavý jev – Řekové jsou v počtu odpracovaných hodin týdně na úplně prvním místě v celé EU - průměrný Řek v rámci plného úvazku pracuje 44 hodin týdně (průměr za EU 41,5 hodin týdně). Podívejme se tedy podrobněji na Řeckou ekonomiku. Pravdou je, že v Řecku je tradičně velmi nízký podíl průmyslu. V něm se vyrábí 16,5 % HDP a zaměstnává 14 % obyvatelstva.

Velice silné jsou v Řecku služby – vyrábí se v nich téměř 80 % řeckého HDP. Ukazatelem skutečně produktivního výstupu v ekonomice je tzv. Strukturální obchodní statistika (SBS).

Ve čtyřech odvětvích – průmysl, stavebnictví, obchod a služby - sleduje detailní informace na úrovni velmi podrobných subodvětví.

Důležité je, že se tato statistika zaměřuje na podniky – ignoruje roli státu a například i finančních služeb. Nejdůležitějším ukazatelem je celkový objem produkce (měřeno přidanou hodnotou) – a ta je v Řecku o třetinu nižší než v České republice. Nejdůležitějším odvětvím na úrovni NACE2 je v Řecku, velkoobchod a maloobchod, kde se vytváří 15 %, respektive 11 % přidané hodnoty – o polovinu více než v ČR.

Za pozornost stojí také Ubytování i vyšší zastoupení energetiky a telekomunikací. To může být způsobeno tím, že energetika i telekomunikace jsou nezbytným statkem – při menší výrobě, se energií i telekomunikací bude vyrábět stále stejně.

Obecně se dá říct, že se v Řecku vyrábí daleko méně než v ČR – a to nejen co do objemu, ale také co do počtu odvětví, kterými se Řekové zabývají. To pro Řeky není dobrá zpráva.

Nejvýznamnější sektory Řeckého hospodářství dle přidané hodnoty a zaměstnanosti v mil EUR

NACE2	Přidaná hodnota		Zaměstnanci	
	Řecko	ČR	Řecko	ČR
Velkoobchod, bez motorových vozidel	15 %	9 %	15 %	8 %
Maloobchod, bez motorových vozidel	11 %	6 %	15 %	9 %
Potravinářský průmysl	5 %	2 %	5 %	3 %
Elektřina	5 %	7 %	2 %	1 %
Stavba budov	4 %	2 %	3 %	3 %
Pozemní přeprava a přeprava pomocí trubek	4 %	5 %	2 %	6 %
Telekomunikace	4 %	3 %	2 %	1 %
Ubytování	3 %	1 %	4 %	1 %
Skladování a podpora dopravní infrastruktury	3 %	2 %	2 %	1 %
Celkem	54,4 mld. EUR	82,4 mld. EUR		

Zdroj: Zdroj: Eurostat – SBS; sektory podílející se na celkové přidané hodnotě než 5 %. Nejnovější dostupná data jsou z roku 2012.

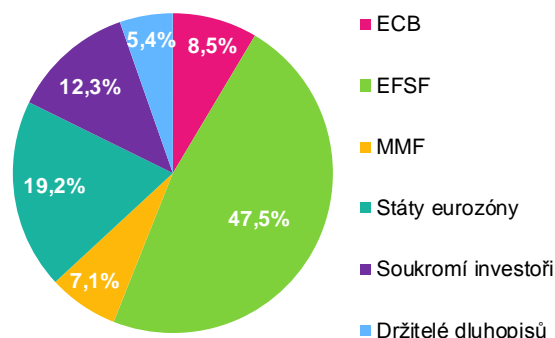
Ukazuje se, že čím více produktů jsou státy schopné vyrobit, tím jsou na mezinárodním trhu úspěšnější (Hidalgo; The Product Space Conditions the Development of Nations).

Závěr

Účast Řecka v eurozóně se zdá na nějakou dobu zachráněna. Řecko a řecké obyvatelstvo však čeká naplňování reforem, kterým by se však neměli vyhnout. Nyní by mělo nastoupit odhodlání snížit dlouhodobě neúnosné vládní výdaje a pokud možno nastartovat co nejdříve ekonomiku a hlavně zlepšit situaci na trhu práce.

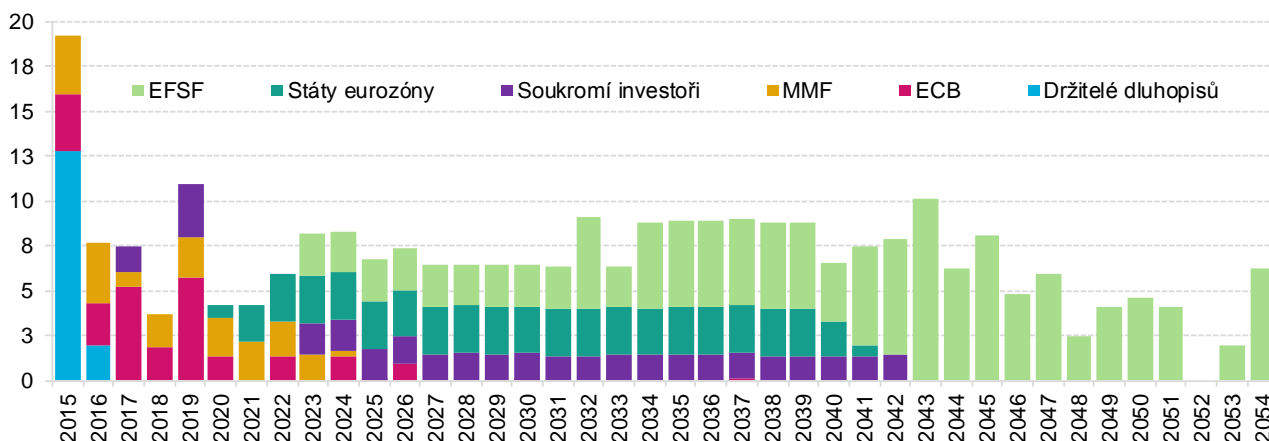
Čísla týkající se míry nezaměstnanosti v Řecku jsou opravdu hrozná. Stejně hrozná je i výše dluhu Řecka. Největším věřitelem Řecka je Evropský fond finanční stability (130,9 mld. eur), dále jsou to státy eurozóny, kterým Řecko dluží 52,9 mld. eur a ECB poptává 23,6 mld. eur.

Věřitelé Řecka

Zdroj: WSJ

Plánovaná výše splátek řeckým věřitelům v jednotlivých letech v mld. EUR (od srpna 2015)

Zdroj: WSJ; EFSF - Evropský nástroj finanční stability, EIB - Evropská investiční banka, MMF - Mezinárodní měnový fond, ECB - Evropská centrální banka; pozn.: dluh pro EIB je v porovnání s ostatními nepatrný, činí cca 0,02 % celkové výše dluhu

EU OFFICE / KNOWLEDGE CENTRE - Česká spořitelna, a.s.

Budějovická 1518/13a, 140 00 Praha 4

tel.: +420 956 718 012

e-mail: eu_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Jan Jedlička – manažer

e-mail: jjedlicka@csas.cz

tel.: +420 956 718 014

Tomáš Kozelský

e-mail: tkozelsky@csas.cz

tel: +420 956 718 013

Tereza Hrtúsová

e-mail: thrtusova@csas.cz

tel: +420 956 718 012

Max Wandler

e-mail: mwandler@csas.cz

tel: +420 956 714 291

Radek Novák

e-mail: radeknovak@csas.cz

tel: +420 956 718 015